

การพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น

The Development of Environmental Guide Training Activities For Conservation Tourism in Ubonrat District, Khonkean

โกสิน สตะ¹, ประยูร วงศ์จันทร์², ฐิติศักดิ์ เวชกามา³

Kosin Sata¹, Prayoon Wongchantra², Thitisak Wechama³

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาสถานที่ท่องเที่ยวอำเภออุบลรัตน์จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น 3) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความรู้ ทักษะและการเป็นมัคคุเทศก์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตอำเภออุบลรัตน์ ก่อนและหลังการฝึกอบรมของมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ เยาวชนอำเภออุบลรัตน์ จำนวน 50 คน ได้จากการสมัครใจเข้าร่วมฝึกอบรมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่มือการพัฒนาฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แบบทดสอบความรู้ แบบวัดทัศนคติ และแบบวัดทักษะการเป็นมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Paired t – test ผลการวิจัย พบว่า สถานที่ท่องเที่ยวอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญอยู่ 3 แห่ง ซึ่งได้แก่ อุทยานแห่งชาติน้ำพอง เขื่อนอุบลรัตน์ และอุทยานแห่งชาติภูเก้า – ภูพานคำ

กิจกรรมฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีความเหมาะสมมาก ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยในด้านความรู้ ทักษะ และการเป็นมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมของ

¹ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาสังแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ประจำคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ อาจารย์พิเศษคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Ph.D. Candidate in Environmental Education, Faculty of Environment and Resource Studies Mahasarakham University

² Assistant Professor Dr., Department of Environmental Education Faculty of Environment and Resource Studies Mahasarakham University

³ Lecturer, Department Faculty of Environment and Resource Studies Mahasarakham University

เยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: มัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อม กิจกรรมการฝึกอบรมมััคคุเทศก์สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

Abstract

The purposes of this research on the development of training activities environmental guide to environmental conservation tourism Ubonrat district, Khonkean province were to 1) To study the problem of tourist place in ubonrat district Khonkean province, 2) to develop training activities environmental guide to environmental conservation tourism Ubonrat district, Khonkean province 3) to study and compare the knowledge, attitude and skills as a guide about ecotourism in Ubonrat district before and after the training. The sample were of 50 youth in Ubonrat district, who voluntarily participated in training. The research tools were the manual training activities environmental guide to environmental conservation tourism Ubonrat district, Khonkaen province, knowledge test, attitude test and skills test as a environmental guide. The statistical analysis of data were percentage, mean, standard deviation, and Paired t-test. results showed that the tourist attraction in Ubonrat district, Khonkean province had importance 3 source ; Nam Phong national park, Ubolrat Dam, Phu koa-Phu Phan kham national park. The findings revealed that environmental guide training activities development for ecotourism had appriatences. Comparing the score of knowledge, attitude and skill as a environmental guide of youths after the training higher than those before the training at .05 level of Significance.

Keywords: environmental guide, environmental guide training activities, environmental conservation, eco-tourism

บทนำ

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อมนุษยชาติ เพราะทุกชีวิตต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยในการดำเนินชีวิต มนุษย์ พืช สัตว์ ทุกชีวิตจำเป็นต้องพึ่งพาสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวรวมถึงสิ่งที่มีมนุษย์คิดค้น

สร้างขึ้นเพื่อความสะดวกสบาย ซึ่งจากพฤติกรรมของมนุษย์ ถ้าจำกัดอยู่เพียงเพื่อดำรงชีวิต ปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันคงจะไม่เกิดขึ้น แต่เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติมีอย่างจำกัด และทิศทางการพัฒนาประเทศต่างๆ ทั่วโลกมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม จึงทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรต่างๆ อย่างมากมาย เพื่อผลิตสินค้า

นำไปสู่การเกิดภาวะมลพิษในที่สุด ซึ่งปัญหานี้ส่งผลสะท้อนกลับมาคุกคามการดำรงชีวิตของมนุษย์ในรูปของวิกฤติการณ์สิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (สิ่งแวดล้อมคือชีวิต, 2548: เว็บไซต์) การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมสามารถกระทำได้ใน 2 ลักษณะ คือ การแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ หรือการป้องกันกับการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ หรือการรักษาการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุเน้นการจัดการที่ตัวมนุษย์แนวคิดนี้เชื่อและแน่ใจว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมและปัญหาทั้งหมดที่เกิดขึ้นแล้วแต่มีมนุษย์เป็นผู้ก่อต้งนั้นการขจัดปัญหาให้หมดสิ้นไปต้องจัดการที่ผู้ก่อ สำหรับการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุเป็นสถานการณ์ที่ปัญหาได้เกิดขึ้นแล้วกับสิ่งแวดล้อม การแก้ปัญหากรณีหลังจึงเน้นที่การจัดการสิ่งแวดล้อม (มนัส สุวรรณ, 2549: 112) ส่วนการให้ความรู้ทางด้านสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นวิธีการสำคัญอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยป้องกันและแก้ไขสภาพป่าที่เสื่อมโทรมให้กลับคืนอันเป็นการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ต้นเหตุและปลายเหตุโดยกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษามีเป้าหมายสำคัญ คือ การเพิ่มศักยภาพและความสามารถให้กับมนุษย์ เพื่อได้อยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

สิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นกระบวนการทางการศึกษา เพื่อพัฒนาประชากรให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ให้มีตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม และสำนึกในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ มุ่งพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้มีความชำนาญเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งจะมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และสามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างประสานสอดคล้องกับธรรมชาติได้ ดังนั้นเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนาจึงได้เกิดรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ขึ้นโดยมีรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ

ชอบ ในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นนั้น ๆ และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่าต่อการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนในท้องถิ่น (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2541: 4) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นนโยบายและแนวทางที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ผลักดันให้เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ต้องมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีการจัดการสิ่งแวดล้อมภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบโครงการนี้ จึงได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในเขตอำเภออุบลรัตน์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และมีความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อม ซึ่งมีลักษณะเป็นการจัดกิจกรรมอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นอย่างมีแบบแผนภายในกิจกรรม มีการจัดกิจกรรมฝึกอบรมโดยใช้กระบวนการคิดศึกษาค้นคว้า ได้ลงมือปฏิบัติ ใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองตามความสามารถและความสนใจ ซึ่งเป็นการให้ความรู้ที่มีระบบและแบบแผนในการพัฒนาทักษะ ทักษะ และประสบการณ์ทำให้เกิดความคิดรวบยอด เพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญถึงแนวทางในการพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อม

แวดล้อม ซึ่งมีความเหมาะสมกับเยาวชนนักเรียน เพราะเป็นวัยที่เหมาะสมต่อการให้ความรู้ การปลูกฝังทัศนคติ และทักษะได้เป็นอย่างดี ดังนั้นในการพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อม เป็นการปลูกฝังให้เยาวชนได้เกิดความรู้สึกถึงคุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะส่งผลให้เกิดลักษณะนิสัย และพฤติกรรมที่พึงประสงค์เกี่ยวกับอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่อไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาสถานที่ท่องเที่ยวอำเภออุบลรัตน์จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตอำเภออุบลรัตน์จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความรู้ ทัศนคติ และทักษะการเป็นมัคคุเทศก์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตอำเภออุบลรัตน์ก่อนและหลังการฝึกอบรมของมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อม

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาสถานที่ท่องเที่ยวอำเภออุบลรัตน์จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตอำเภออุบลรัตน์จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความรู้ ทัศนคติ และทักษะการเป็นมัคคุเทศก์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอำเภออุบลรัตน์จังหวัดขอนแก่น

สมมติฐานของการวิจัย

ผู้เข้าฝึกอบรมคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีความรู้ ทัศนคติ และทักษะการเป็นมัคคุเทศก์ต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

หลังการฝึกอบรมมากกว่าก่อนการเข้ารับการฝึกอบรม

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ เยาวชนอำเภออุบลรัตน์จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอำเภออุบลรัตน์จังหวัดขอนแก่น จำนวน 50 คน ซึ่งได้จากการสุ่มครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. เครื่องมือถ่ายถอด

1.1 คู่มือกิจกรรมฝึกอบรมผู้นำสิ่งแวดล้อมการฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตอำเภออุบลรัตน์

2. เครื่องมือวัดและประเมินผล

2.1 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2.2 แบบวัดทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2.3 แบบวัดการมีทักษะการเป็นมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพบริบทพื้นที่

ในระยะที่ 1 ศึกษาสภาพบริบทพื้นที่ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ทำการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้น โดยทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานจาก ตำรา เอกสาร และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับบริบทพื้นที่ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบเนื้อหา

2. ลงพื้นที่สำรวจแหล่งท่องเที่ยวในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น และการสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ

3. เลือกพื้นที่ในการในการศึกษาบริบทพื้นที่ พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาบริบท คือ อุทยานแห่งชาติน้ำพอง เขื่อนอุบลรัตน์ อุทยานแห่งชาติภูเก้า-ภูพานคำ ในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น

4. นำข้อมูลบริบทพื้นที่ ที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างคู่มือการฝึกอบรม

ระยะที่ 2 การออกแบบและถ่ายทอดทางสิ่งแวดล้อมศึกษา

นำข้อมูลจากการศึกษาบริบทพื้นที่ ในระยะที่ 1 ได้นำมาเป็นแนวทางในการสร้างและกำหนดรูปการถ่ายทอดทางสิ่งแวดล้อมศึกษา ดังนี้

1. กำหนดเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม เพื่อให้เนื้อหาสาระในการฝึกอบรมมีความชัดเจนและสอดคล้องกับผลการศึกษบริบทพื้นที่

2. จัดทำคู่มือการฝึกอบรม คือ คู่มือฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยใช้ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากผลการศึกษบริบทพื้นที่ในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น

3. สร้างกระบวนการถ่ายทอด รูปแบบของการฝึกอบรม มีรายละเอียดดังนี้

3.1 เนื้อหาในการฝึกอบรมมัคคุเทศก์

สิ่งแวดล้อมประกอบด้วย การบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับ อุทยานแห่งชาติน้ำพอง เขื่อนอุบลรัตน์ และอุทยานภูเก้า – ภูพานคำ

3.2 สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม คือ คู่มือการฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

3.3 รูปแบบการวัดและประเมินผลการฝึกอบรม โดยจะวัดพิสัย 2 ด้าน คือ

3.3.1 ด้านพุทพิสัย คือ แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และแบบวัดทักษะการเป็นมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อม

3.3.2 ด้านจิตพิสัย คือ แบบวัดทัศนคติต่อการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3.3.3 ระยะเวลาในการฝึกอบรม 3 วัน

3.3.4 กลุ่มเป้าหมาย คือ เยาวชนอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 50 คน ได้จากการสมัครใจเข้าร่วม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำนวน 30 ข้อ ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน คะแนนเต็ม 30 คะแนน

2. แบบวัดทัศนคติที่ดีต่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำนวน 20 ข้อ แบ่งการประเมินค่าออกเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วยไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง นำคะแนนที่ได้ไปหาค่าเฉลี่ย และกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยของแบบวัดทัศนคติ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยความหมาย

4.51 – 5.00 เห็นด้วยอย่างยิ่งต่อการ
อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3.51 – 4.50 เห็นด้วยต่อการอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อม

2.51 – 3.50 ไม่แน่ใจต่อการอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อม

1.51 – 2.50 ไม่เห็นด้วยต่อการอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อม

1.00 – 1.50 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งต่อการ
อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3. แบบวัดทักษะการเป็นมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อม จำนวน 20 ข้อ แบ่งการประเมินค่าออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด นำคะแนนที่ได้ไปหาค่าเฉลี่ย และกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยของแบบวัดทักษะการเป็นผู้นำสิ่งแวดล้อม ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยความหมาย

4.51 – 5.00 มีทักษะการเป็นมัคคุเทศก์
ในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 มีทักษะการเป็นมัคคุเทศก์
อยู่ในระดับมาก

2.51 – 3.50 มีทักษะการเป็นมัคคุเทศก์
อยู่ในระดับมากปานกลาง

1.51 – 2.50 มีทักษะการเป็นมัคคุเทศก์
อยู่ในระดับมากน้อย

1.00 – 1.50 มีทักษะการเป็นมัคคุเทศก์
อยู่ในระดับมากน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาริบทพื้นที่ท่องเที่ยวอำเภอ
อุบลรัตน์ พบว่า อำเภออุบลรัตน์ ตั้งอยู่ตอนเหนือ

ของพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ขึ้นอยู่ในการปกครอง
ของอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ประกอบกับ
น้ำพองมีอาณาเขตกว้างขวาง เพื่อความสะดวก
ในการดูแล จากนั้นขอแยกตัวแบ่งเขตการปกครอง
ตั้งกิ่งอำเภอชื่อ “กิ่งอำเภออุบลรัตน์” ในเขตพื้นที่ 3
ตำบล โดยให้มีชื่อสอดคล้องกับชื่อเขื่อนอุบลรัตน์
ที่ตั้งอยู่ใกล้กับ สถานที่ตั้งกิ่งอำเภอ มีเนื้อที่การ
ปกครองประมาณ 485 ตารางกิโลเมตร ห่างจาก
ตัวจังหวัดขอนแก่น ประมาณ 51 กิโลเมตร ด้รับ
การพัฒนาและมีประชาชนอาศัยอยู่หนาแน่นและ
อำเภออุบลรัตน์เป็นอำเภอที่มีความสำคัญของ
แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติซึ่งการท่องเที่ยวทาง
ธรรมชาติ เป็นรูปแบบหนึ่งที่สำคัญของการท่องเที่ยว
ในปัจจุบันซึ่งมุ่งเน้นไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยว
ทางธรรมชาติที่ยั่งยืนของประเทศ โดยให้
ความสำคัญในเรื่องของการศึกษาหรือการเรียนรู้
เพื่อมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวเกิดการอนุรักษ์การ
ท่องเที่ยวทางธรรมชาติจะต้องมีระบบการจัดการ
การท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวมีความตระหนัก
ความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติไม่
ทำลายสิ่งแวดล้อม มีการจัดการรักษาสิ่งแวดล้อม
และนักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และ
การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างพอดีเพื่อให้
ทรัพยากรธรรมชาติสามารถใช้ประโยชน์ต่อไป
ได้ในระยะเวลาที่ยาวนานซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ
สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางธรรมชาติ
โดยทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยว
เข้ามาเยือนซึ่งทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ อาจ
จะเป็นความงดงามตามสภาพธรรมชาติ ความ
แปลกตาของสภาพธรรมชาติ สัตว์พันธุ์หายากหรือ
ธรณีวิทยาและภูมิศาสตร์อันเป็นเอกลักษณ์หรือ
เป็นสัญลักษณ์ ของท้องถิ่น สภาพแวดล้อมทาง
ธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษ หรือสภาพแวดล้อม
ที่มีคุณค่าทาง วิชาการก็ได้เราจึงจำเป็นต้องมี
การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเป็นแหล่ง
เรียนรู้ทางธรรมชาติให้มีความมั่นคงและยั่งยืนซึ่ง

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของอำเภออุบลรัตน์ ประกอบด้วย 3 แหล่ง คือ อุทยานแห่งชาติน้ำพอง เขื่อนอุบลรัตน์ และ อุทยานแห่งชาติภูเก้า – ภูพานคำ

2. ผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความรู้ต่อการพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยรวมก่อนและหลังการอบรม พบว่า ก่อนการพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อุทยานแห่ง

ชาติน้ำพอง มีคะแนนเฉลี่ยความรู้เท่ากับ 3.68 เขื่อนอุบลรัตน์ มีคะแนนเฉลี่ยความรู้เท่ากับ 4.66 อุทยานแห่งชาติภูเก้า – ภูพานคำ มีคะแนนเฉลี่ยความรู้เท่ากับ 3.99 หลังการพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อุทยานแห่งชาติน้ำพอง มีคะแนนเฉลี่ยความรู้เท่ากับ 8.82 เขื่อนอุบลรัตน์ มีคะแนนเฉลี่ย 9.12 อุทยานแห่งชาติภูเก้า – ภูพานคำ มีคะแนนเฉลี่ยความรู้เท่ากับ 8.76 (ตาราง 1)

ตาราง 1 ผลการศึกษาและเปรียบเทียบความรู้พัฒนากิจกรรมฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อม ก่อน และหลังการจัดกิจกรรม จำแนกเป็นรายด้าน (n=50)

ความรู้เกี่ยวกับพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อม	ก่อนอบรม		หลังอบรม	
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D
อุทยานแห่งชาติน้ำพอง (10 คะแนน)	3.68	1.23	8.82	0.98
เขื่อนอุบลรัตน์ (10 คะแนน)	4.66	1.01	9.12	0.77
อุทยานแห่งชาติ ภูเก้า-ภูพานคำ (10 คะแนน)	3.99	1.73	8.76	0.95
เฉลี่ยรวม	4.11	1.32	8.90	0.90

ผลการศึกษาและเปรียบเทียบความรู้ต่อการพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่า ก่อนการเข้ารับการฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นักเรียนที่เข้าร่วมรับการฝึกอบรมมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ก่อนการฝึกอบรม อยู่ในระดับปานกลาง และหลังการฝึกอบรมนักเรียนมีระดับความรู้อยู่ในระดับดีมาก

เมื่อเปรียบเทียบความรู้ก่อน และหลังการฝึกอบรมนักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้หลังการฝึกอบรมมากกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการพัฒนากิจกรรมการฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีผลทำให้เยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนการฝึกอบรม (ตาราง 2)

ตาราง 2 ผลการศึกษาและเปรียบเทียบความรู้พัฒนากิจกรรมฝึกรวมฝึกรวมมีคฤศ์สิ่งแวดล้อม ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม (n=50)

ด้าน	ก่อนการฝึกรวม		ระดับ ความรู้	หลังการฝึกรวม		ระดับ ความรู้	t	P
	\bar{X}	S.D.		\bar{X}	S.D.			
ความรู้ (คะแนน=30)	12.33 (41.10%)	1.32	ปานกลาง	26.70 (89.00%)	0.90	ดีมาก	-37.31*	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการศึกษาและเปรียบเทียบทัศนคติต่อการเป็นมีคฤศ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่า ก่อนการพัฒนากิจกรรมฝึกรวมการพัฒนากิจกรรมฝึกรวมมีคฤศ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เยาวชนที่เข้าร่วมรับการฝึกรวมมีทัศนคติก่อนการฝึกรวมอยู่ในระดับที่ไม่แน่ใจต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และหลังการฝึกรวมเยาวชนมีทัศนคติเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีทัศนคติอยู่ในระดับที่เห็นด้วยอย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เมื่อเปรียบ

เทียบทัศนคติก่อน และหลังการฝึกรวมนักเรียนที่เข้ารับการฝึกรวมมีทัศนคติหลังการฝึกรวมมากกว่าก่อนการฝึกรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการพัฒนา กิจกรรมฝึกรวมมีคฤศ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีผลทำให้เยาวชนที่เข้ารับการฝึกรวมมีทัศนคติต่อการการพัฒนา กิจกรรมฝึกรวมการพัฒนา กิจกรรมฝึกรวมมีคฤศ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนการฝึกรวม (ตาราง 3)

ตาราง 3 ผลการศึกษาและเปรียบเทียบทัศนคติต่อการเป็นมีคฤศ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม (n=50)

ด้าน	ก่อนการฝึกรวม		ระดับความ คิดเห็น	หลังการฝึกรวม		ระดับความ คิดเห็น	t	P
	\bar{X}	S.D.		\bar{X}	S.D.			
ทัศนคติ (คะแนน=5)	2.90	0.69	ไม่แน่ใจ	4.79	0.38	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	-107*	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการศึกษาทักษะในการพัฒนา กิจกรรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตอำเภออุบลรัตน์ก่อนการพัฒนา กิจกรรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตอำเภออุบลรัตน์ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมก่อนการพัฒนา กิจกรรมฝึกอบรมเยาวชนที่เข้าร่วมรับการฝึกอบรมมีทักษะการเป็นมัคคุเทศก์ก่อนการฝึกอบรมอยู่ในระดับปานกลาง และหลังการฝึกอบรมเยาวชนที่เข้าร่วมการฝึกอบรมมีทักษะการเป็นมัคคุเทศก์เพิ่มมากขึ้น

ซึ่งมีทักษะอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนและหลังการฝึกอบรมเยาวชนที่เข้าร่วมการฝึกอบรมมีทักษะการเป็นมัคคุเทศก์ หลังการฝึกอบรมมากกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า การพัฒนา กิจกรรมการพัฒนา กิจกรรมทักษะ การเป็นมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมมีผลทำให้เยาวชนที่เข้าร่วมการฝึกอบรมมีทักษะการเป็นมัคคุเทศก์ สิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนการฝึกอบรม (ตาราง 4)

ตาราง 4 ผลการศึกษาและเปรียบเทียบทักษะในการพัฒนา กิจกรรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม (n=50)

ด้าน	ก่อนการฝึกอบรม		ระดับความคิดเห็น	หลังการฝึกอบรม		ระดับความคิดเห็น	t	P
	\bar{X}	S.D.		\bar{X}	S.D.			
ทักษะ (คะแนน=5)	3.03	0.76	ปานกลาง	4.67	0.47	มากที่สุด	-54.90*	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. การศึกษาสภาพปัญหาสถานที่ท่องเที่ยวอำเภออุบลรัตน์จังหวัดขอนแก่นที่จัดกิจกรรมฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่นพบว่า สถานที่ท่องเที่ยวอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญอยู่ 3 แห่ง ซึ่งได้แก่ อุทยานแห่งชาติน้ำพอง เขื่อนอุบลรัตน์ อุทยานแห่งชาติภูเก้า - ภูพานคำ ซึ่งอำเภออุบลรัตน์ ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เหมาะสมแก่การมาท่องเที่ยวและเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมซึ่งการ

ท่องเที่ยวปัจจุบันพบว่ามีย่านท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากซึ่งนักท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณธรรมชาติ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติแต่นักท่องเที่ยวยังขาดจิตสำนึกในการท่องเที่ยวจึงเกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมและความสมบูรณ์ตามธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวน้อยลง ซึ่งนำมาสู่การสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว แต่เดิมอุทยานแห่งชาติน้ำพอง เขื่อนอุบลรัตน์ และอุทยานแห่งชาติภูเก้า - ภูพานคำ เดิมมีสภาพ

แวดล้อมของทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศที่สมบูรณ์ทั้งในด้าน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรป่าไม้ และ ทรัพยากรสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติ โดยไม่ทำลายและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างและองค์ประกอบของสภาพธรรมชาติ ซึ่งคำนึงถึงความยั่งยืนของระบบนิเวศ ก่อให้เกิดประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากร จึงเหมาะแก่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สอดคล้องกับแนวคิดของเกษม จันทรี่แก้ว (2536: 12) กล่าวว่า เป็นกระบวนการให้ความรู้ทางสิ่งแวดล้อมที่มีระบบแบบแผนขั้นตอนทิศทางและปริมาณเนื้อหาเฉพาะ โดยสิ่งแวดล้อมศึกษาแต่ละเรื่องจะมีรูปแบบเฉพาะทั้งเนื้อหาทิศทางขั้นตอน และกลยุทธ์เฉพาะ ซึ่งมี 3 หลักการคือ หลักการที่ 1 เป็นเนื้อหาสาระความรู้ทางสิ่งแวดล้อมการมีความรู้เรื่องใด ๆ ก็ตามต้องรู้อย่างดีทุกแง่มุม เป็นเรื่องเฉพาะมิใช่ทุก ๆ เรื่องของสิ่งแวดล้อมแต่ต้องมีเนื้อหาสาระความรู้ตามแนวนอนที่กว้างด้วย หมายถึง มีความรู้ด้านอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กันเพราะสิ่งแวดล้อมทุกชนิดทุกประเภทจะมีความเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน รวมทั้งต้องเป็นเนื้อหาสาระความรู้ที่ให้ทักษะการปฏิบัติที่ถูกต้อง หลักการที่ 2 เกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้ทางสิ่งแวดล้อมต้องผ่านเทคโนโลยีการถ่ายทอดความรู้ทางสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความรู้ทางสิ่งแวดล้อมได้ผ่านเครื่องมือผู้เรียนและหลักการที่ 3 เป็นบุคลากรเป้าหมายที่รับความรู้

2. ผลการพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในเขตอำเภออุบลรัตน์ของเยาวชน อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น วิเคราะห์ข้อมูลจากการจัดกิจกรรมฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรม คือ เยาวชน จำนวน 50 คน

การจัดกิจกรรมฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมพบว่า เครื่องมือที่ใช้ในการถ่ายทอดหรือการสื่อประกอบกิจกรรม ประกอบไปด้วย คู่มือฝึกอบรมแบบสอบถามมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อม ซึ่งการหาคุณภาพเครื่องมือหรือสื่อประกอบการจัดกิจกรรม จำเป็นอย่างยิ่ง ต่อการพัฒนากิจกรรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อม เนื่องจากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ จำเป็นต้องมีสื่อในการถ่ายทอดซึ่งเป็นไปตามแนวคิด ทฤษฎีของ สุวิทย์ มูลคำ (2543: 44) ได้ให้ความหมายของการฝึกอบรมไว้ว่ากระบวนการที่ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ความเข้าใจความชำนาญและเกิดทัศนคติที่เหมาะสมเกี่ยวกับเรื่องที่อบรมจนกระทั่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้และสามารถเปลี่ยนแปลงความคิดหรือพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การจัดกิจกรรมฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อม เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และสามารถศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้ในคู่มือนอกเหนือจากที่วิทยากรบรรยาย ในการฝึกอบรมให้ความรู้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ การประเมินค่า มีทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ตลอดจนสามารถจดจำในสิ่งนั้นจนเกิดเป็นทักษะและสามารถนำไปใช้ได้ และเพื่อเป็นการประเมินผลของการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมผู้วิจัยใช้แบบทดสอบความรู้ แบบวัดทัศนคติ และแบบวัดทักษะการเป็นมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมก่อนและหลังการฝึกอบรมเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความรู้ ทัศนคติ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ รติมัย โยธาคามี และสุชาดา สุขทอง (2552: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยตามรอยพระศาสดาสู่เวียงฟ้าห้วยต้ม สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 จากพบว่า 1) หลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยตามรอยพระศาสดาสู่เวียงฟ้าห้วยต้ม สำหรับนักเรียนช่วงชั้น

ที่ 3 ประกอบด้วยเอกสารหลักสูตรฝึกอบรมและเอกสารประกอบหลักสูตร โดยการให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาคำเหมาะสมเหมาะสม มีคุณภาพอยู่ในระดับดี 2) ความรู้ความเข้าใจเรื่อง มีคฤหัสถ์น้อยตามรอยพระศาสดาสู่เวียงฟ้าห้วยต้ม ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความสามารถในการปฏิบัติการเป็นมัคคุเทศก์ของผู้รับการฝึกอบรม อยู่ในระดับดี และ 4) ความพึงพอใจต่อกิจกรรมการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยตามรอยพระศาสดาสู่เวียงฟ้า ห้วยต้ม ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งแบบวัดทักษะการเป็นมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งคู่มือฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่าแสดงให้เห็นว่าเครื่องมือมีความตรงตามเนื้อหาสาระสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้และเครื่องมือในการวัดและประเมินผล โดยเป็นแนวคิดทฤษฎีของ ซาฮูชัย อาจินสมาจาร (2542: 55) ในการดำเนินการฝึกอบรม รูปแบบการฝึกอบรมนับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะรูปแบบการฝึกอบรมจะเป็นกรอบในการดำเนินการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ และจะต้องการมีการสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมสร้างเอกสารประกอบการฝึกอบรม หรือสร้างคู่มือในการฝึกอบรม สร้างหลักสูตรการฝึกอบรมนับว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการฝึกอบรมเพราะตัวหลักสูตรและเป็นแนวทางในการดำเนินการต่าง ๆ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์ขององค์กรและผู้รับการฝึกอบรม ซึ่งหลักสูตรฝึกอบรมก็มีลักษณะเช่นเดียวกับหลักสูตรการศึกษาส่วนใหญ่ เพียงแต่ว่าหลักสูตรฝึกอบรมเป็นหลักสูตรระยะสั้น ๆ เฉพาะเรื่อง เฉพาะกรณีซึ่งขั้นตอนในการสร้างหลักสูตร

ฝึกอบรมนั้นจำเป็นต้องมีรูปแบบการฝึกอบรมได้มีนักวิชาการสาขาต่าง ๆ ประกอบด้วยแบบทดสอบความรู้ แบบสอบถามทัศนคติ และแบบวัดทักษะการเป็นมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ผู้วิจัยบันทึกผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านในแต่ละหัวข้อ โดยการพิจารณาแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการเป็นมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบสอบถามทัศนคติต่อการเป็นมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และแบบวัดทักษะการเป็นมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยชนะ อินยัญญะ (2553: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพ ของนักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน ทั้งด้านทักษะการเป็นมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยว และความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม แสดงให้เห็นว่าคำถามทุกข้อมีความตรงตามเนื้อหาสาระสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ผลการศึกษาและเปรียบเทียบความรู้ ทัศนคติและทักษะการเป็นมัคคุเทศก์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ในเขตอำเภออุบลรัตน์ ก่อนและหลังการฝึกอบรมของมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมความรู้ในระดับปานกลาง และหลังการเข้าร่วมกิจกรรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตอำเภออุบลรัตน์ ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมมีระดับความรู้ที่อยู่ในระดับดีมาก เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนและหลังกิจกรรม ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้หลังกิจกรรมมากกว่าก่อนกิจกรรม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2551: 161) ได้ศึกษาการสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม

สิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมมีผลทำให้เยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเพิ่มขึ้น มีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีทักษะปานกลางในการปฏิบัติงานเป็น ยุวมัคคุเทศก์ทางด้านความพึงพอใจหลักสูตรฝึกอบรม พบว่า ผู้สังเกตการณ์และผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในหลักสูตรฝึกอบรมมาก

3. ผลการเปรียบเทียบความรู้การฝึกอบรมมััคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในเขตอำเภออุบลรัตน์ ผลการศึกษาความรู้ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมฝึกอบรม พบว่า หลังการฝึกอบรมเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้เพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนการฝึกอบรม ซึ่งก่อนการฝึกอบรมผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง และหลังฝึกอบรมผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ในระดับดีมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากระบวนการที่ใช้ในการฝึกอบรมมััคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในเขตอำเภออุบลรัตน์ โดยการบรรยายให้ความรู้ในเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งใช้คู่มือเป็นสื่อถ่ายทอดประกอบกับการบรรยายในการฝึกอบรมให้ความรู้เพื่อให้นักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรมได้ก่อเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ เกิดทักษะ เมื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับการถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ จากการเรียนรู้ การฝึกฝน การฝึกอบรม และที่เคยพบเห็นมาผ่านประสาทสัมผัสต่างๆ จะทำให้ได้ทราบข้อเท็จจริง หรือรายละเอียดของเรื่องราวอันจะเป็นประสบการณ์ของบุคคล ซึ่งจะสะสมและถ่ายทอดสืบต่อไปจน

กลายเป็นความรู้ การวัดความรู้ความจำจึงจำเป็นต้องวัดความสามารถในการระลึกเรื่องราวข้อเท็จจริงหรือประสบการณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นไปตามหลักแนวคิดทฤษฎีของสมคักดิ์ เจียมทะวงษ์ (2520: 13) กล่าวว่าระดับความรู้ ว่าบุคคลจะสามารถพูดคุยกันรู้เรื่องได้ถ้าหากมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะคุยกันเพียงพอเรื่องใดที่มีความรู้น้อยไปก็ย่อมไม่สามารถจะนำไปพูดคุยให้ใครฟังได้และขณะเดียวกันก็ไม่สามารถฟังเรื่องราวนั้นได้เข้าใจเพียงพออีกด้วยและมีข้อสังเกตว่าในบางครั้งการมีความรู้ในเรื่องใดมากเกินไปก็อาจจะพูดให้ผู้อื่นฟังแล้วไม่เข้าใจได้เหมือนกันทั้งนี้เพราะว่าการมีความรู้มากขึ้นนั้นจะมีผลในการสื่อสารมากคนที่เรียนมากๆ มักจะใช้ศัพท์ยากๆ ในการสนทนาหรือพูดแต่เรื่องเล็กซึ่ง เพราะตนคิดว่าผู้อื่นนั้นก็มีพื้นฐานความรู้ใกล้เคียงกับตนนั้นผู้พูดและผู้ฟังควรจะมีระดับความรู้ที่ใกล้เคียงกันดังนั้นผู้สื่อสารจะต้องวิเคราะห์ผู้รับสารของตนเสียก่อนว่าจะอยู่ในระดับใดแล้วพยายามส่งสารออกไปในลักษณะที่ผู้ฟังจะรับและเข้าใจได้เป็นอย่างดีจึงจะทำให้กระบวนการสื่อสารนั้นได้ผลสมกับความตั้งใจและเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีของไพศาล หวังพานิช (2526: 96) ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่าความรู้ คือ เมื่อบุคคลได้รับการถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ จากการเรียนรู้ การฝึกฝน การฝึกอบรม และที่เคยพบเห็นมา ผ่านประสาทสัมผัสต่างๆ จะทำให้ได้ทราบข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดของเรื่องราวอันจะเป็นประสบการณ์ของบุคคล ซึ่งจะสะสมและถ่ายทอดสืบต่อกันไปจนกลายเป็นความรู้ การวัดความรู้ความจำจึงจำเป็นต้องวัดความสามารถในการระลึกเรื่องราวข้อเท็จจริงหรือประสบการณ์ต่างๆ หรือวัดความระลึกได้จากประสบการณ์แสดงให้เห็นว่าการพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมมััคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในเขตอำเภออุบลรัตน์ มีผลทำให้นักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้และทักษะการเป็นมััคคุเทศก์

เพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนการฝึกอบรม เนื่องจากการฝึกอบรมฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ยังไม่เคยเกิดขึ้นกับนักเรียนมาก่อนในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ได้มีทั้งคู่มือในการฝึกอบรม การจัดกิจกรรมฝึกอบรม จึงทำให้นักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นการส่งผลดีต่อการอนุรักษ์ให้ดีขึ้นตามมาอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของชัยชนะ อินันญา (2553: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพพบว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม มีความต้องการให้มีการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพ เพื่อให้นักเรียนได้มีความรู้เกี่ยวกับเมืองศรีเทพ สามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในครอบครัว ประชาชนในท้องถิ่น ผู้ที่มาเยี่ยมชมเมืองโบราณศรีเทพ และมีทักษะในการเป็นมัคคุเทศก์ จากผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพ ของนักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน ทั้งด้านทักษะการเป็นมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยว และความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมส่วน บุรณพงษ์ (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาอยู่มัคคุเทศก์ประจำแหล่งโบราณคดีบ้านโป่งมะนาว ตำบลห้วยขุนราม อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี พบว่า ทุกคนเข้ารับการอบรมและผ่านเกณฑ์ชี้วัดการประเมินผลตามขั้นตอนดังนี้ ความรู้เกี่ยวกับอยู่มัคคุเทศก์ได้ร้อยละ 93.33 ความรู้เกี่ยวกับแหล่งโบราณคดีได้ร้อยละ 86.67 เจตคติต่ออยู่มัคคุเทศก์และแหล่งโบราณคดีบ้านโป่งมะนาวได้ร้อยละ 86.67 ยู่มัคคุเทศก์มีทักษะในการนำชม

ครบทุกคน ยู่มัคคุเทศก์ประจำแหล่งโบราณคดีบ้านโป่งมะนาวสามารถปฏิบัติงานและสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประเสริฐ พลอยบุตร (2550: 58) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านหนองจอกวังกำแพง อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมีประสิทธิภาพซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ นักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ .05

4. ผลการศึกษาและเปรียบเทียบทัศนคติต่อการฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในเขตอำเภออุบลรัตน์ ผลจากการศึกษาในด้านทัศนคติต่อการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ พบว่า เยาวชนมีทัศนคติก่อนการเข้ารับการฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในเขตอำเภออุบลรัตน์ มีทัศนคติอยู่ในระดับไม่แน่ใจ และหลังการฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมมีทัศนคติอยู่ในระดับที่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ซึ่งส่งผลให้หลังการฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในครั้งนี้เยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมมีทัศนคติหลังมากกว่าก่อนการฝึกอบรม แสดงให้เห็นว่าการพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในเขตอำเภออุบลรัตน์ที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นมีประสิทธิภาพ โดยกระบวนการที่ใช้ในการฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในเขตอำเภออุบลรัตน์ ซึ่งผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมประกอบกับการบรรยายให้ความรู้ในเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการอนุรักษ์สิ่ง

แวดล้อม มีคู่มือเป็นสื่อถ่ายทอดเพื่อให้เยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมได้ก่อเกิดทัศนคติที่ดีหรือมีความรู้สึกนึกคิด ที่ดี และมีความเข้าใจต่อภารกิจที่เกี่ยวข้องเชิงอนุรักษ์และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นผลเกิดประสบการณ์ที่มีแนวโน้มให้เยาวชนแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกที่ดี ซึ่งเป็นไปตามหลักแนวคิดทฤษฎีของ นิพนธ์ แจ็งเอี่ยม (2544: 19) ที่ได้กล่าวไว้ทัศนคติ คือ สิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคลที่จะตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเราไม่สามารถสังเกตหรือวัดได้โดยตรง แต่เราก็สามารถรู้ได้โดยดูจากพฤติกรรมของบุคคลว่าจะตอบสนองต่อสิ่งเรายังไงเราก็จะทราบทันที เมื่อพิจารณาถึงผลการวิจัยในครั้งนี้ก็ได้แสดงให้เห็นว่าหลังการพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมผู้นำสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา นักเรียนมีทัศนคติมากขึ้น ซึ่งเป็นไปได้ว่านักเรียนที่เข้าร่วมการฝึกอบรมจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสมส่วน บุรณพงษ์ (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนายูวมัคคุเทศก์ประจำแหล่งโบราณคดีบ้านโป่งมะนาว ตำบลห้วยขุนราม อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี พบว่า ทุกคนเข้ารับการอบรมและผ่านเกณฑ์ชี้วัดการประเมินผลตามขั้นตอนดังนี้ ความรู้เกี่ยวกับยูวมัคคุเทศก์ได้ร้อยละ 93.33 ความรู้เกี่ยวกับแหล่งโบราณคดีได้ร้อยละ 86.67 เจตคติต่อยูวมัคคุเทศก์และแหล่งโบราณคดีบ้านโป่งมะนาวได้ร้อยละ 86.67 ยูวมัคคุเทศก์มีทักษะในการนำชมครบทุกคน ยูวมัคคุเทศก์ประจำแหล่งโบราณคดีบ้านโป่งมะนาวสามารถปฏิบัติงานและสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณีฐนันท์ ดาบโกสัย (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนายูวมัคคุเทศก์ในการนำชมแหล่งท่องเที่ยว หมู่ที่ 1 ตำบลจักรสีห์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า ทุกคนที่เข้ารับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลังการฝึกอบรมทุกคนได้คะแนนมากกว่าร้อยละ

75 ซึ่งทำให้ ยูวมัคคุเทศก์ที่ปฏิบัติงานในหน้าที่นำชมแหล่งท่องเที่ยวหมู่ที่ 1 ตำบลจักรสีห์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี ได้พัฒนาขึ้นทั้งความรู้เกี่ยวกับการเป็นยูวมัคคุเทศก์ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวบริเวณ หมู่ที่ 1 ตำบลจักรสีห์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี ความรู้เกี่ยวกับบุคลิกภาพในการนำชมแหล่งท่องเที่ยวหมู่ที่ 1 ตำบลจักรสีห์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี และเจตคติที่ดีต่อการเป็นยูวมัคคุเทศก์ และเจตคติที่ดีต่อแหล่งท่องเที่ยวหมู่ที่ 1 ตำบลจักรสีห์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี และผลการประเมินจากการปฏิบัติงานจริงอยู่ในระดับผ่านทุกคน

5. ผลการศึกษาและเปรียบเทียบทักษะในการเป็นมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในเขตอำเภออุบลรัตน์ ผลจากการศึกษาในด้านทักษะการเป็นมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเยาวชนมีทักษะในการเป็นมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในเขตอำเภออุบลรัตน์มีทักษะในการเป็นผู้นำสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง และหลังการฝึกอบรมเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมการเป็นมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีทักษะในการเป็นมัคคุเทศก์อยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งส่งผลให้หลังการฝึกอบรมการเป็นมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในครั้งนี้เยาวชนที่เข้ารับการอบรมมีทักษะในการเป็นมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หลังการฝึกอบรมมากกว่าก่อนการฝึกอบรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมการเป็นมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในเขตอำเภออุบลรัตน์ โดยใช้กระบวนการฝึกอบรมทำให้เยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมมีทักษะการเป็นมัคคุเทศก์ที่ดีมีความสามารถในการที่จะทำให้องค์กรดำเนินไปอย่างก้าวหน้าและบรรลุเป้าหมาย โดยการใช้อิทธิพลเหนือทัศนคติและการกระ

ทำของผู้อื่น รวมทั้งการกำหนดแนวทางหลักที่มีเป้าหมายที่ชัดเจนสามารถวางแผนสร้างระบบให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีของจันท์ ชววรรณอม (2546: 8-10) ได้กล่าวถึงความสำคัญของมัคคุเทศก์ ความสำคัญของมัคคุเทศก์ ต่อนักท่องเที่ยวมัคคุเทศก์จะเป็นผู้อธิบายประวัติ ข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจคอยตอบข้อซักถามจากนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะได้ประหยัดเวลาไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเนื่องจากมีมัคคุเทศก์คอยอธิบายข้อมูลอยู่แล้วมัคคุเทศก์เป็นผู้สร้างกิจกรรมระหว่างการเดินทางให้เกิดความสนุกสนานในการท่องเที่ยวสร้างสรรคการเดินทางให้มีชีวิตชีวาให้นักท่องเที่ยวได้แสดงออกอย่างมีความสุขนักท่องเที่ยวได้ท่องเที่ยวด้วยความปลอดภัยมากกว่าเนื่องจากมัคคุเทศก์จะเป็นผู้คอยดูแลเตือนให้นักท่องเที่ยวในจุดที่เป็นอันตรายนักท่องเที่ยวจะลดความเสี่ยงความไม่รู้ไม่เข้าใจขณะเดินทางได้เช่นลดความเสี่ยงในการหลงทาง มัคคุเทศก์จะเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ให้นักท่องเที่ยวสามารถเที่ยวได้อย่างทั่วถึงไม่ละเลยต่อสิ่งสำคัญที่ควรรู้มัคคุเทศก์จะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าแทนนักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์เป็นผู้คอยรักษาเวลาอันมีค่าของนักท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เที่ยวตามโปรแกรมที่ระบุจัดสรรเวลาการท่องเที่ยวแต่ละจุดได้อย่างเหมาะสมและเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีของ วายเลอร์และเดวิส (Wieler and Davis) (อ้าง: วรรณพร วณิชานุกร, 2540) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทต่างๆ ที่มัคคุเทศก์ ธรรมชาติในออสเตรเลียควรปฏิบัติคือผู้นำเที่ยวควรจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุดต่อสภาพแวดล้อมและไม่ใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศจนเกินความสามารถที่ระบบนิเวศจะรับได้ ดังนั้นมัคคุเทศก์จะต้องมีความรู้ในเรื่องระบบนิเวศและหลักการอนุรักษ์มีทักษะในการอธิบาย

เรื่องของสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตและทรัพยากรต่าง ๆ อย่างเป็นระบบบทบาทของมัคคุเทศก์จากการประชาสัมพันธ์ในเอกสารแผ่นพับหรือของผู้ประกอบการท่องเที่ยวในแผ่นพับควรมีคำอธิบายเช่น “จะช่วยให้คุณเข้าใจในโลกของธรรมชาติ” หรือ “ให้ความรู้ทางด้านสิ่งแวดล้อมที่ลึกซึ้งให้แก่คุณ” ผู้ประกอบการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้คาดหวังว่ามัคคุเทศก์จะมีคุณสมบัติจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยและมีประกาศนียบัตรการปฐมพยาบาลและเห็นว่าถ้าไม่จบการศึกษาในระบบการศึกษาควรมีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดีมีทัศนคติและทักษะในการสื่อสารที่ดีด้วยมารยาทและจรรยาบรรณของมัคคุเทศก์และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรจนา จันทรประยูร และคณะ (2555: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาศักยภาพมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า หลังจากการอบรม ชุมชนมีระดับการรับรู้ในด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับมัคคุเทศก์อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเรื่องความสามารถจัดระบบความคิด/ประมวลความคิดสู่การพัฒนางานด้านมัคคุเทศก์อย่างเป็นระบบ และมีระดับการรับรู้ในประเด็นการประยุกต์ใช้อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ มีความมั่นใจและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้ จากผลการประเมินผู้เข้าร่วมโครงการหลังจากได้รับการอบรมความรู้ พบว่า ส่วนใหญ่ผ่านการประเมินตามเกณฑ์ และเมื่อพิจารณาจากประเด็นเรื่องระดับการศึกษาแล้วพบว่า ระดับการศึกษามีผลต่อการทดสอบความรู้และทักษะเกี่ยวกับมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.038 ณ ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ข้อสังเกตด้านการเรียนรู้จากการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ทำให้ความสามารถในการพัฒนาทักษะในด้านต่างๆ แตกต่างกันไปด้วย ซึ่ง

อาจสรุปได้ว่า เป็นตัวแปรที่ทำให้ทักษะในการสื่อสาร เช่น การพูด การอ่าน การเขียน และการทำความเข้าใจกับข้อมูลที่ได้รับ แตกต่างกันตามประสบการณ์ ส่วนความแตกต่างในด้านอายุของผู้ที่เข้าร่วมโครงการ เป็นสัญญาณที่ดีที่แสดงให้เห็นถึงสามารถจะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทุกระดับอายุ อีกทั้งประเด็นด้านมัคคุเทศก์ส่วนหนึ่งจะเคยผ่านประสบการณ์การเป็นมัคคุเทศก์มาแล้ว แต่ยังคงกล่าวว่าการอบรมนั้นเป็นประโยชน์และสามารถนำความรู้ในประยุกต์ใช้ในการทำงานได้อย่างแท้จริง ข้อสังเกตด้านการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนพบว่า กลุ่มคนที่เข้าร่วมโครงการซึ่งมาจากอาชีพที่หลากหลาย ก็เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน นั่นหมายถึงกลุ่มคนเหล่านี้สมัครใจที่จะมาทำหน้าที่มัคคุเทศก์ท้องถิ่น ซึ่งมีหน้าที่ในการเผยแพร่ข้อมูลที่สำคัญของชุมชนไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิตของชุมชนและการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ รวมถึงการใช้ธรรมชาติเพื่อการยังชีพอันเหมาะสม เหล่านี้จะสามารถเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้มัคคุเทศก์ท้องถิ่น สามารถถ่ายทอดสู่ผู้มาเยือนชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติที่มีต่อมวลมนุษย์ นำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจและการปรับปรุงพฤติกรรมให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเหมาะสมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่อย่างยั่งยืนสืบไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ควรสอดแทรกกิจกรรมเสริมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตอุบลรัตน์ตามความเหมาะสม เพิ่มเสริมสร้างบรรยากาศเพื่อการเรียนรู้

1.2 เยาวชนกลุ่มตัวอย่างควรนำความรู้ที่ได้จากการพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่ง

แวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อให้สามารถพัฒนาความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์ในสถานที่ท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ควรมีสื่อประกอบที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นความสนใจ และ กระตุ้นให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมต่อการท่องเที่ยว

1.4 ควรมีการสนับสนุนมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ร่วมกับกับชุมชนใกล้เคียง เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรม

1.5 แหล่งท่องเที่ยวควรให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการให้ความรู้ที่ได้จากกิจกรรมการพัฒนามัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมไปถ่ายทอดแก่นักท่องเที่ยว

1.6 ควรพัฒนาคู่มือฝึกอบรมมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อพัฒนาให้เหมาะสมกับนักเรียนได้ปลูกฝังความรู้ และทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวในเขตอำเภออุบลรัตน์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเพื่อหารูปแบบและ กิจกรรม ที่สร้างทักษะและทัศนคติแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อจะได้วัดองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ให้สอดคล้องต่อการพัฒนากิจกรรมในด้านทักษะ และการปลูกฝังทัศนคติที่ดีได้มากยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการวิจัยแบบต่อเนื่องเพื่อเป็นการพัฒนาผู้เข้าร่วมกิจกรรมในการเป็นมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และประเมินผลงานสำหรับเป็นข้อมูลในการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ และสามารถสร้างแรงจูงใจผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ดีขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เกษม จันทร์แก้ว. (2536). *สิ่งแวดล้อมศึกษา*. กรุงเทพฯ, อักษรสยามการพิมพ์.
- จันทิข วรณณอม. (2551). *หลักการมัคคุเทศก์ (Tourist Guide)*. กรุงเทพฯ, สถาบัน ราชภัฏสวนสุนันทา.
- ชัยชนะ อินันนุญะ. (2553). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์กึ่งน้อยนำเที่ยวเมืองศรีเทพสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2542). *การฝึกอบรมและพัฒนาบุคคล*. กรุงเทพฯ, บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.
- ณัฐนันท์ ตาบโกไสย์. (2551). *การพัฒนายุวมัคคุเทศก์ในการนำชมแหล่งท่องเที่ยวหมู่ที่ 1 ตำบลจักรสีห์ อำเภอเมือง จังหวัด สิงห์บุรี*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา.
- นิพนธ์ แจ้งเอี่ยม. (2544). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ, เอกมัยการพิมพ์.
- ประเสริฐ พลอยบุตร. (2547). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนบ้านหนองจอกวังกำแพง อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์*. กรุงเทพฯ, ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2551). *การสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (สิ่งแวดล้อมศึกษา), มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ไพศาล หวังพานิช. (2526). *การวัดผลการศึกษา*. กรุงเทพฯ, ไทยพัฒนาพานิช.
- มนัส สุวรรณ. (2549). *การจัดการสิ่งแวดล้อม: หลักการและแนวคิด*. กรุงเทพฯ, โอเดียนสโตร์.
- รติมัย โยธาคำมี และสุชาดา สุขทอง. (2552). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม มัคคุเทศก์น้อยตามรอยพระศาสดาผู้เวียงฟ้าห้วยต้ม สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3*. สารนิพนธ์ ออกศ, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วรรณพร วณิชชานุกร. (2540). *นิเวศนาการท่องเที่ยว: การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. กรุงเทพฯ, ทรรปณ์ ศิลปะ.
- วันสิ่งแวดล้อมโลก ตอนที่ 1 สิ่งแวดล้อมคือชีวิต. (2557) [ออนไลน์] ได้จาก: <http://songkhlato.com/paper/5064#ixzz33dnZDdr6> [สืบค้นเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2557].
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2541). *รายงานหลัก การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทาง ทะเล*. เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กรุงเทพมหานคร.
- สมส่วน บุรณพงษ์. (2549). *การพัฒนายุวมัคคุเทศก์ประจำแหล่งโบราณคดีบ้านโป่งมะนาว ตำบลห้วยขุนราม อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาตรี, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- สมศักดิ์ เจียมทะวงษ์. (2539). *การเรียนรู้และการสื่อความหมาย*. กรุงเทพฯ.

สุวิทย์ มูลคำ. (2543). ครบเครื่องเรื่องวิทยากร. กรุงเทพฯ, ภาพพิมพ์.

อรจนา จันทร์ประยูร และคณะ. (2555). การพัฒนาศักยภาพมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ในพื้นที่ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. คณะพัฒนาการท่องเที่ยว, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.